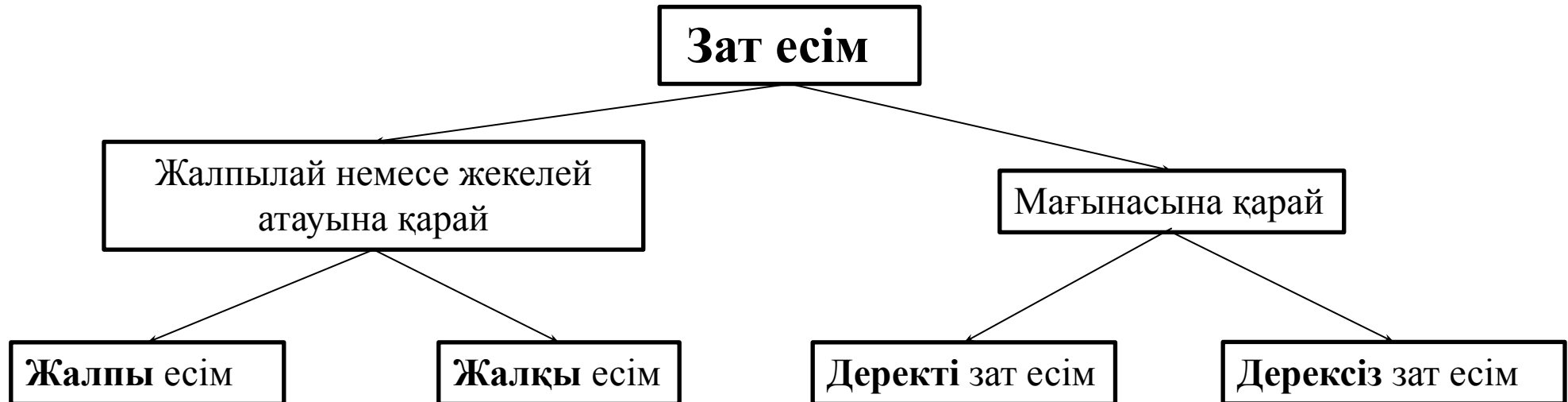
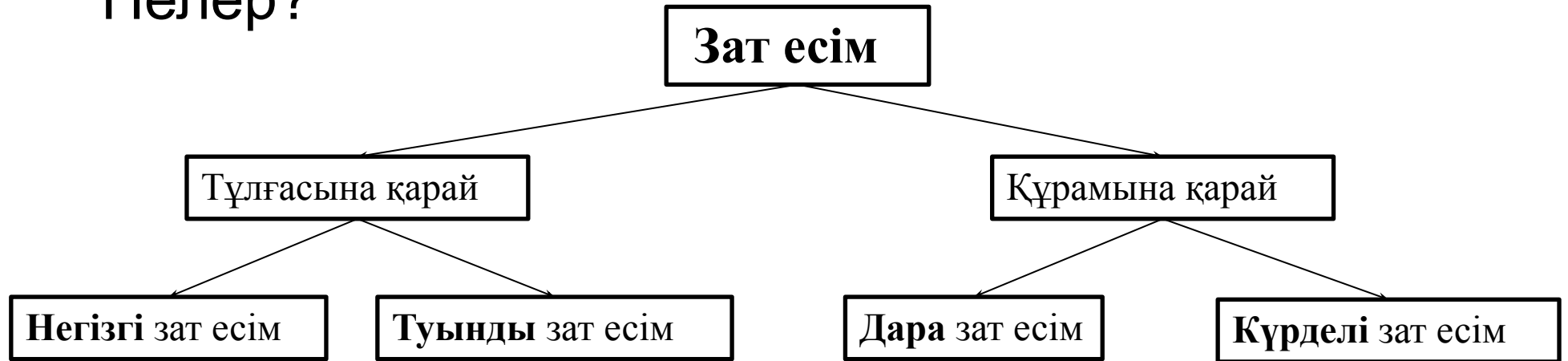

3at ecim

✓ **Зат есім** – заттың, ұғымның, құбылыстың атын білдіретін сөз тобы. Сұрақтары: Кім? Не? Кімдер? Нелер?

Негізгі зат есім

Бөлшектеуге келмейтін түбір зат есім.

Мысалы: у, ат, ант, бата, құдық

Туынды зат есім

Зат есімге және басқа сөз таптарынан жұрнақ арқылы жасалған зат есім.

Мысалы: білім, достық, боран, тарсыл

Дара зат есім

Бір ғана түбірден тұрады.

Мысалы: от, ара, қант, оқушы, баспалдақ

Күрделі зат есім

Кемінде екі сөзден тұрады.

Мысалы: кемпірқосақ, ата-ана, ҚазМҰУ

Жалпы есім

Біртекес заттардың жалпы атауы.

Мысалы: кісі, өзен, тау

Жалқы есім

Біртекес заттардың өз ішіндегі атауы.

Мысалы: Асан, Ертіс; Алатау

Деректі зат есім

Көзбен көріп, қолмен ұстауға болатын зат пен құбылыстардың атауы.

Мысалы: ағаш, қалам, су, домбыра, есік, сия

Дерексіз зат есім

Оймен, ақылмен сезіп білетін ұғымдардың атауы.

Мысалы: қайғы, арман, сана, қуаныш, жақсылық

Зат есім жасайтын жұрнақтар

1. Зат есімнің рең мәнін тудыратын жұрнақтары.

№	жұрнақ	мысал
1	-еке, -ке, -қа, -а, -е	Ағаеке (аға) Исеке (Иса) Атеке (ата) Әпеке (әпке) Нүке (Нұрпейіс) (Мұхтар) Мұқа
2	-й	Ағай, атай, әкей, шешей, жездей
3	-тай	Ағатай, апатай, әкетай, шешетай
4	-жан	Ағажан, атажан, апажан, Абайжан
5	-қан, -кен, -қай, -кей, -ан, -ң	Балақан, шешекей, Дәкен (Дәрікұл)
6	-шақ, -шек	Құлыншақ, інішек
7	-шық, -шік	Қапшық, төбешік
8	-ша, ше	Сандықша, күрекше
9	-ш, -ыш, -іш	Қалқаш, Нұрыш (Нұртай)
10	-сымақ	Кісісымақ, білгішсымақ

2. Есімдерден зат есім жасайтын жұрнақтар.

№	жұрнақ	мысал
1	-шы, -ші	Қойшы, күйші
2	-шылық, -шілік	Шаруашылық, кеңшілік
3	-лық, -лік, -дық, -дік, -тық, -тік	Балалық, адалдық, жолдастық
4	-кер, -гер	Айлакер, саудагер
5	-кеш, -стан, -паз, -қой, -қор, -хана	Шайхана, кітапхана, арбакеш, жемқор, Қазақстан

3. Етістіктен зат есім жасайтын жұрнақтар.

№	жұрнақ	мысал
1	-м, -ым, -ім	Байлам, күзем, қысым
2	-ма, -ме, -ба, -бе, -па, -пе	Ұрма, көрме, сүзбе, кеспе
3	-қы, -кі, -ғы, -гі	Шалғы, тепкі, бұрғы
4	-с, -ыс, -іс	Талас, айтыс, жүріс
5	-қ, -к, -ық, -ік, -ақ, -ек	Тарақ, күрек, қызық
6	-ыш, -іш	Қуаныш, таяныш, өкініш
7	-н, -ын, -ін	Боран, жуын, түйін
8	-у	Сабау, жамау, көсеу
9	-ынды, -інді	Шайынды, үйінді, үгінді
10	-ғыш, -гіш, -қыш, -кіш	Сүзгіш, сыпырғыш
11	-уыш, -уіш	Өлшеуіш, бастауыш
12	-ыр, -ір, -р, -ар, -ер	Үңгір, шұқыр

«Зат есім» тақырыбы бойынша

Тест сұрақтары

1. Дара зат есімді көрсетіңіз:

- а) ата-ана ә) тасбақа б) қиял

2. Күрделі зат есімді табыңыз:

- а) әдеп-ғұрып ә) бос б) самғау

3. Жалпы есімді белгілеңіз:

- а) Балқаш ә) тау б) Алатау

4. Негізгі зат есімді белгілеңіз:

- а) қол ә) көркем б) ұлы

5. Сөйлемдегі зат есім қай сөз табынан жасалып тұр?

Мен кеше күрегімді жоғалтып алдым.

- а) етістік ә) сын есім б) есімше

6. Деректі зат есімді тап:

- а) шабуыл ә) азап б) тас

7. Дерексіз зат есімді тап:

- а) даңқ ә) жусан б) жер

8. Зат есімнің рең мәнін тудыратын жұрнақтарды табыңыз.

- а) –лық, -дық ә) –ғы, -гі б) –жан, -еке

9. Есімдерден жасалған зат есімді тап:

- а) үйге ә) шайхана б) шалғы

10. Жалқы есімі бар сөзді табыңыз:

- а) Амандасқаннан соң көзімді ала алмадым.
ә) Мен сені Алатаудың аясында қарсы аламын.
б) Біреудің кісісі өлсе, қаралы олү

2	1			3		
				A		
			3	T		
4.				E		
			5.	C		
				I		
6.			7.	M		

1. Тамақ пісіретін нәрсе - ...
2. Жеміс түрі - ...
3. Ауру түрі - ...
4. Қайық бөлшегі - ...
5. Фокус сөзінің аудармасы - ...
6. Септік түрі - ...
7. Адам ағзасы - ...

Тест

1. Б
2. А
3. Ә
4. А
5. А
6. Б
7. А
8. Б
9. Ә
10. Ә

Сөзжұмбақ

1. Қазан
2. Алма
3. Тұмау
4. Ескек
5. Сиқыр
6. Ілік
7. Ми

туынды зат есім
анықтауыш
есімдік
дара зат есім
күрделі зат есім
пысықтауыш
дерексіз зат есім

Адасқан әріптер

Ыдныут таз місе

Қтуаышнаы

Ісекмід

Аард атз сіме

Еділүрк зта смеі

шыуатқысып

Імес зісредке азт